

A. van Leeuwenhoeklaan 9

3721 MA Bilthoven

Postbus 1

3720 BA Bilthoven

www.rivm.nl

KvK Utrecht 30276683

T 030 274 91 11

F 030 274 29 71

info@rivm.nl

Datum

15 oktober 2015

verslag

Bespreking	KNB-event Naar een toekomstvisie op aangroeiwerende verven
Vergaderdatum en - tijd	17 september 2015 14:30 - 18:00
Vergaderplaats	Amsterdam, HISWA
Deelnemers	Zie deelnamelijst

WELKOM

*Henk Bloemen (Kennisnetwerk Biociden) en Jeroen van den Heuvel (HISWA
Vereniging)*

Henk dankt Jeroen voor de gastvrijheid, de locatie is prachtig. Ter inleiding licht Henk kort het Nederlandse beleid toe. Dit richt zich op:

- de zorg voor de beschikbaarheid van een pakket met voldoende toegelaten middelen, die juist worden gebruikt;
- het vergroenen van het middelen pakket: overstappen naar minder schadelijke middelen;
- alleen gebruik van biociden als dat echt nodig is, zo mogelijk overstappen op alternatieven.

PRESENTATIES

Praktijk van het verkeerd gebruik, beelden uit de branche

Jeroen van den Heuvel (HISWA Vereniging)

Jeroen laat eerst veel mogelijke alternatieven zien: de borstelbaan, apparatuur die waterstromen opwekt, een folie om je boot, 'sealskin', schapenvet, siliconenverven, schoonspuiten, boot uit het water tillen op de ligplaats, opslag boven water en een systeem met trillingen.

Er is dus uitgebreid naar alternatieven gezocht. De borstelbaan blijkt lastig rendabel te maken, de 'sealskin' is mogelijk terug van weggeweest, de ligplaats boven water zie je steeds meer en het systeem met trillingen lijkt goed te werken, maar er gaan ook organismen bij dood die zich niet aan de boot hebben gehecht. Al met al is de situatie in 2015 dat er nog op het overgrote deel van de plezierboten antifoulingverf wordt toegepast en dat de voorlichting komt van de stakeholders die er zelf belang bij hebben.

Bij recreatievaart is de ligplaats (zoet of zout) bepalend voor welke verf je nodig hebt. De vaartuigen liggen het overgrote deel van de tijd stil en dan vindt de aangroei plaats. Voor ligplaatsen op zoet water is het middelenpakket toereikend, hier werken de beschikbare middelen goed genoeg. Voor liggen op zout water is er een probleem. Hier is sprake van meer en andere aangroei en er zijn geen/weinig goed werkende antifoulingverven op de markt. Jeroen vindt dat er onafhankelijke communicatie moet komen over het juiste product voor een bepaalde situatie (type boot, materiaal boot, type ligplaats).

De regulering van middelen en het onderscheid tussen consumenten en professionele verven

Hans Snel (Ctgb)

Hans schetst eerst het kader: wat zijn biociden, welke wetgeving is van toepassing, wat is de rol van het Ctgb en hoe ziet het toelatingsproces eruit.

Bij de beoordeling van antifoulingverf wordt gekeken naar de aanbrenghase (waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen professionele toepassers en particuliere toepassers) en naar de gebruiksfase, waarbij er onderscheid is tussen beroepsvaart (commerciële haven, veel vaartijd) en de pleziervaart (jachthaven, veel ligtijd). Bij de pleziervaart is ervoor gekozen geen verven toe te laten exclusief voor zout water, omdat dit niet handhaafbaar is. Antifoulingverven moeten voor de recreatievaart dus altijd veilig zijn voor zout én voor zoet water. Voor de beroepsvaart kan wel een toelating alleen voor zout water worden aangevraagd.

De werkzame stoffen in antifoulingverf worden momenteel op Europees niveau geharmoniseerd beoordeeld en dat loopt nog door tot 2024. Voorlopig wordt er dus voor veel stoffen nog een nationale beoordeling toegepast. Nederland heeft hiervoor een nationaal toelatingsbeleid inclusief een risicobeoordeling, maar omringende landen hebben dat nog minder ver ontwikkeld. Schepen wijken dus mogelijk uit naar België of Duitsland voor een behandeling met antifoulingverf.

Uiteindelijk gaan we onder de Biocidenverordening naar een Europees geharmoniseerde toelatingsbeoordeling, waarbij andere landen een toelating wederzijds aan erkennen. Er is hierbij beperkte ruimte voor Nederlandse afwijkingen zoals bijvoorbeeld het niet meenemen van milieueffecten bij onderhoud op een scheepswerf (omdat in Nederland goed is geregeld dat hierbij geen milieubelasting optreedt). Hans verwacht dat het huidige middelenpakket voor de particuliere toepasser en/of voor pleziervaart mogelijk kleiner wordt, en dat innovatie dus noodzakelijk is.

Handhaving – recente ontwikkelingen

Marianne Braam (ILT/MinlenM)

Marianne vertelt dat er bij de Inspectie Leefomgeving en Transport negen inspecteurs (7 fte) aan biocidentoezicht en -handhaving werken. Hiernaast wordt er samengewerkt met de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). Er zijn op dit moment 56 inspecties uitgevoerd naar de antifoulingverf die in de handel wordt aangeboden. Hierbij zijn een flink aantal overtredingen geconstateerd. Er worden bijvoorbeeld middelen aangeboden die niet in Nederland toegelaten zijn, middelen waarvan de toelating verlopen is of het etiket op de verfblikken is onjuist. Ook wordt in

de meeste gevallen niet voldaan aan de administratieverplichtingen uit de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden.

Er lijkt veel onbekendheid te zijn over wat precies de regels zijn. Het is voor de ILT lastig om te controleren of de verf aan de juiste gebruiker (particulier of professioneel) wordt verkocht en door de juiste gebruiker wordt toegepast. Er zijn geen verven uitsluitend voor particulieren, omdat een professionele toepasser deze ook altijd kan toepassen. Er zijn wel verven uitsluitend voor professionele toepassers, die uiteraard niet door particulieren mogen worden gebruikt.

Discussie na de presentaties

Bij de discussie geeft Jeroen aan dat vrijwel iedereen antifoulingverf gebruikt, ook op zoet water. Een deelnemer licht toe dat het type aangroei op zoet water heel anders is dan op zout water: op zoet water vooral planten, op zout water vooral (schelp)dieren. Je hebt dus eigenlijk verschillende middelen nodig. Voor zoet water heb je minder werkzame stof nodig. Dit zou specifieke middelen voor zoet water goedkoper maken. Dan zou de consument daar wel voor kiezen.

Een gemiddeld bootje vaart 100 uur per jaar. De ligplaats bepaalt dus welk type verf (voor zout of zoet) je nodig hebt. Die ene keer varen op een ander type water heeft nauwelijks invloed op de aangroei en is niet belangrijk voor de emissie van stoffen uit de antifouling. Er wordt verder opgemerkt dat de resultaten van de handhavingsactie door de ILT moeten worden gecommuniceerd. Dit gezamenlijk met communicatie over de regels aan de voorkant van de keten (bijvoorbeeld door de branche-organisaties en de wetgever). Dat kan helpen om de onwetendheid over wat wel of niet mag te

verminderen. De consument is onvoldoende geïnformeerd over wat er wel en niet mag en stoort zich niet aan gebruiksvoorschriften.

LAGERHUIS DEBAT AAN DE HAND VAN STELLINGEN

Het idee van het Lagerhuisdebat is vooral om verschillende argumenten voor en tegen een stelling in beeld te krijgen. De discussie is levendig!

Stelling: De veiligheid van middelen gaat boven de beschikbaarheid. Als er geen middelen zijn die veilig zijn voor mens en milieu, dan mogen er ook geen middelen worden gebruikt

Gehoorde argumenten:

- niet toelaten zorgt ervoor dat er veilige middelen komen, dus eens met niet toelaten onveilige middelen;
- als er geen veilige middelen zijn zoekt de consument met een boot op zout water toch een oplossing: hij gaat naar het buitenland of kiest een middel voor professioneel gebruik;
- biofouling (aangroei) veroorzaakt grote problemen met invasieve soorten, dat moet je dus voorkomen, kijk maar naar de Japanse Oester in de Grevelingen. Het probleem van de invasieve soorten is groter dan het probleem van het gebruik van antifoulings. Een tegenstander van dit argument stelt dat de Japanse Oester in de Grevelingen door oesterkwekers is geïntroduceerd;
- er zijn al veertien Nederlandse soorten die nu in het Verenigd Koninkrijk problemen veroorzaken, je zou moeten afwegen welk probleem het

grootst is: biofouling of antifouling, hierbij zou je de milieubelasting door verhoogd brandstofverbruik door biofouling mee moeten wegen;

- het probleem van de invasieve soorten wordt vooral veroorzaakt door het lozen van ballastwater;
- natuurgebieden zou je goed moeten beschermen, maar havens kun je wel minder goed beschermen;
- er wordt nu beoordeeld op basis van een worst-case scenario. De jachthaven wordt aangeduid als 'Ikea-parkeerplaats'.

Stelling: Particulieren kiezen bewust om professionele middelen te gebruiken

- op zout water heb je geen keus. Particulieren kiezen het middel dat de professional bij het bouwen van het schip ook heeft gebruikt;
- de particulier zoekt een goed middel en niet het goedkoopste middel;
- het professionele middel is het goedkoopste middel;
- particulieren kiezen tegen hun zin voor een professioneel middel, ze zoeken een oplossing voor hun probleem (op zout water);
- de particulier kiest helemaal niet bewust. De particulier weet helemaal niet dat er milieuschade kan zijn;
- er zijn consumenten die bewust de illegale weg kiezen;
- alleen op zout water wordt gekozen voor professionele middelen, want daar zit het probleem;

- als de particulier zich bewust was van mogelijke gezondheidsschade, dan zou hij de verf laten aanbrengen door professionals;
- de particulier werkt maar hooguit één keer per jaar met antifouling, hij neemt eventuele risico's voor lief;

Stelling: Er is nu en/of in de toekomst voldoende markt voor innovaties

- bijna iedereen is het hiermee eens;
- innovaties kosten 6 tot 8 miljoen euro en het duurt 5-6 jaar om ze van de grond te krijgen. Dat lukt dus bijna niet;
- dit geldt voor innovaties binnen de antifoulingverven. Alternatieven kunnen veel goedkoper zijn en sneller te ontwikkelen;
- er is nu eenmaal vraag naar antifoulingverf, dus die wordt dan ook geproduceerd;
- er is wel een markt voor innovaties, maar die kan nu niet worden ingevuld;
- er zijn geen financiële prikkels voor innovaties;
- er zijn wel ontwikkelaars bezig om niet-biociden te ontwikkelen.

DISCUSSIE IN VIER GROEPEN

Onder leiding van Jeroen van den Heuvel, Hans Snel, Hans van Dijk en Henk Bloemen wordt in vier groepen een korte discussie gevoerd. De vraag is wat de deelnemers vanuit hun perspectief zouden kunnen bijdragen aan een goed middelenpakket, juist gebruik en innovatie. De eerste stap is een inventarisatie van ideeën op plakbriefjes (zie bijlage 1). Daarna worden de ideeën gegroepeerd en wordt onderling gediscussieerd. Twee groepen schrijven tijdens de discussie een flap (zie bijlage 1).

De discussie spitst zich in alle groepen toe op de onderwerpen communicatie/voorlichting en innovatie/ontwikkeling. Als het gaat om communicatie moet de hele keten hierbij betrokken zijn: van producent naar detailhandel en van detailhandel naar consument. Er worden allerlei mogelijkheden voor communicatie genoemd (beurzen, social media, vaarbewijs). De voorlichting moet zich richten op veilig gebruik en op milieueffecten.

Als het gaat om innovatie is het belangrijk dat producenten de samenwerking opzoeken met bijvoorbeeld universiteiten. Er is ook vraag naar meer specifieke middelen voor specifieke situaties, waarbij het verschil tussen zoet en zout water meermalen wordt genoemd.

Hiernaast is er in de discussie aandacht voor een bredere blik. Er moet goed worden nagedacht over de beschermdoelen, er moet ook rekening worden gehouden met andere milieueffecten en het Nederlandse beleid moet niet afwijken van dat in andere landen. De problematiek van de invasieve soorten komt aan de orde, waarbij het de vraag is in hoeverre dit (mede) wordt veroorzaakt door lozen van ballastwater.

Datum

15 oktober 2015

AFSLUITING/BORREL

Als afsluiting is er een borrel aangeboden door de HISWA. De deelnemers praten geanimeerd na, bij een prachtig uitzicht op het IJ.

NIEUWSBRIEF

In de nieuwsbrief van het Kennisnetwerk Biociden van 22 september 2015 staat een samenvattend verslag van dit KNB-Event.

BIJLAGE 1: INVENTARISATIE IDEEËN OP PLAKBRIEFJES EN FLAPPEN

BRIEFJES

De briefjes zijn letterlijk overgenomen en geordend naar onderwerp.

Maak middelen specifieker

Passende middelen voor specifieke situaties

Definieer welk type boot niet op zoet water komt

Middelen tegen invasieve soorten moeten eigen claim krijgen

Maak mildere middelen voor op zoet water en zwaardere middelen voor op zout water

Innoveer, ontwikkel alternatieven

Stimuleer ontwikkeling alternatieven.

Innovatie promoten!

Stimuleer alternatieve technologie (materiaal <->aangroei)

Onderzoek naar alternatieve materialen, bijvoorbeeld via TU

Innovatie met betrekking tot reinigingstechnieken

Samenwerking met universiteiten, onderwerp biocidevrije actieve stoffen (enzymen?)

Innovatie centra benaderen (actief!), zijn er ontwikkelingen?

Licht voor en communiceer binnen de hele keten

Duidelijkere rechtstreekse voorlichting consumenten over gebruik antifouling

Voorlichten particulieren met betrekking tot veilig gebruik

Communiceren dat particulieren met gebruik professionele middelen een milieudelict plegen

Communicatie richting consument intensiveren

Handhaving en voorlichting voor een weloverwogen en juiste keuze

Jaarlijkse campagne op beurzen

Voorlichten pleziervaart zoet/zout

Module in opleiding scheep/jachtvaart

Voorlichting geven over gebruiksconsequenties

Voorlichting consumenten over milieueffecten

Onbekendheid dus meer communicatie over onder andere effect

Campagne social media (veilig) gebruik

Voorlichting particuliere gebruiker, 1^e keer een waarschuwing, handhaving, 2^e keer een boete, daardoor vermindering illegaal gebruik

Communicatie richting detailhandelaar verbeteren door fabrikant

Voorlichten verkopers (detailhandel)

Via branche organisaties promotie alternatieven

Denk na over de beschermdoelen

Betere definiëring over wat te beschermen (Ikea-parkeerplaats)

Zeehavens gelijk aan zeegaand

Kijk breder

Level playing field

Geen postzegelbeleid

BWMS vs AF (vertaling: Ballast Water Management Systems versus Antifouling)

Overig

Ca. 20 dagen varen, ca. 180 dagen haven, jachthaven neemt verantwoordelijkheid

Effectieve en duurzame oplossingen

Meer en betere kennis nodig over gebruik verven en belasting milieu

Aanpak toezicht en handhaving onderlinge overheden gelijk, landelijke handavingsstrategie handavingsladder

FLAPPEN

De flapteksten zijn letterlijk overgenomen.

Flap 1

- voorlichting helpt: social media, vaarbewijs, beurzen. De consument wil wel verantwoord bezig zijn;
- innovatie: voor de lange termijn. Enzymen stabiliseren (samenwerking nodig), ultrasoon geluid, reinigingstechnieken;
- aparte middelen voor zoet: voor de korte termijn. Gaat om de ligplaats van de boot, kan met mildere middelen die daar voldoende werken;
- geen postzegelbeleid: Nederland is geen eiland

Flap 2

- invasieve soorten hoog op agenda mondiaal;
- voorlichting aan consument: dichterbij brengen;
- versoepeling toelating: onnodige vermenging zout/zoetwatertoepassingen;
- zoet/zout: adequaat pakket maar geen (extra) belasting milieu (IenM);
- meer studie naar invasieve soorten;
- samenwerken in de keten (groot/klein)
- verlaging drempel voor entree in de markt
- innovatie in de keten: breed/rol consument. Wenselijk, moeilijk. Zowel middelen als technieken;
- objectieve test om risico/werkzaamheid te bepalen;
- voor zoetwater geen biociden toelaten;
- werkelijke emissie meten.